

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Sadowa Góra

Kod krajobrazu: 24-341.14-058

Położenie administracyjne: Gmina Jaworzno, Powiat Jaworzno

Katowice, Warszawa

2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Centrum edukacji ekologicznej „GEOsfera” urządzone w nieczynnym kamieniołomie (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Sadowa Góra
ID	446
Kod krajobrazu	24-341.14-058
Typ, podtyp krajobrazu	13b - Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej
Typ rzeźby terenu*	C - Krajobrazy pagórkowate
Kod mezoregionu*	341.14
Nazwa mezoregionu*	Pagóry Jaworznickie
Typ krajobrazu naturalnego*	Wyżyn i niskich gór
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Węglanowe i gipsowe - erozyjne: zwartych masywów ze skałkami
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.3.1.j
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Jaworzniański
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	30
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Żyzna buczyna sudecka, forma podgórska
Kod regionu historyczno-kulturowego*	III.A.1
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Ziemia Chrzanowsko-Oświęcimska
Położenie administracyjne	Gmina Jaworzno, Powiat Jaworzno
Powierzchnia (ha)	87,74

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - górniczy, tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej obejmujący tereny na północ od Jaworzna, w obrębie których funkcjonowały dwa połączone kamieniołomy eksploatacji złoża wapieni „Sadowa Góra”.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- zastosowania algorytmu, w zakresie kryterium unikatowości, ze względu na unikatowość podtypu;
- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na wyjątkowe walory przyrody nieożywionej o genezie antropogenicznej oraz na modelowo przeprowadzony proces rekultywacji i rewitalizacji i nadania nowej funkcji (obecnie Ośrodek Edukacji Ekologiczno-Geologicznej GEOsfera), a także wysokie walory fizjonomiczne krajobrazu.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Skały Sadowej Góry powstawały w środowisku morskim. Rozwijała się w nim nieliczna pod względem gatunków, ale masowo występująca fauna morska. Jej przedstawiciele obecnie występują w formie skamieniałości (liliowce, muszle małże i ramienionogi, gąbki, ślimaki, wężowidła, jeżowce i rozgwiazdy, a także w formie kości triasowych gadów - notozaur). Jednym bardziej interesujących elementów krajobrazu jest dno kamieniołomu. W obrębie pofalowanej, stropowej powierzchni grubej ławicy wapienia krynoidowego, zachowały się charakterystyczne riplemarki (megariplemarki). Tworzą je zespoły równoległych, lokalnie skośnych, długich grzbietów o wysokości do kilkunastu centymetrów oraz oddzielających je płytkich, płaskich rynien o generalnym przebiegu N – S. Są one geologicznym zapisem tropikalnych huraganów. Ściany Sadowej Góry noszą także zapis zdarzeń katastrofalnych – trzęsień ziemi i fal tsunami. Dokumentują je tzw. struktury spływowe, pogrąży i osuwiska. Widoczne są w postaci zaburzonych warstwowań, „bochenkowatych” form skalnych, a także zespołów drobnych fałdów. W krajobrazie tym zachowały się efekty typowych zjawisk krasowych. Dawne spękania tektoniczne przeobrażone zostały w kominy i leje. Formy krasowe wypełnione są rezydum (kras kopalny). Walory biotyczne poza roślinnością ukształtowaną przez człowieka (posadzono tu aż czterdzieści dwa tysiące roślin), na obszarze zachowały się układy o charakterze półnaturalnym - fragmenty łąk ze storczykami. W obrębie krajobrazu ustanowiono Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Uroczysko Sadowa Góra” w celu zachowania i ochrony czynnej istniejących walorów widokowych, estetycznych oraz przyrodniczych, a także stanowiska dokumentacyjne: Megariplemarki, Megariplemarki Małe, Cypel Notozaura i Głównonogi.

Walory kulturowe

Znaczącym walorem kulturowym jednostki jest Ośrodek Edukacji Ekologiczno-Geologicznej GEOsfera urządzony w kamieniołomie, w którym eksploatację zakończono w 1980 r. Unikatowym w skali Polski elementem tego kamieniołomu był most na drodze do Szczakowej poprowadzony przez środek kamieniołomu (dzisiaj pozostała symboliczna kładka widokowa).

Fizjonomia krajobrazu

Jest to wyjątkowy krajobraz, obramowany skalnymi ścianami wyrobiska, utworzonego w wapieniach osadzonych w morzu triasowym. Wysokości ścian wraz z usypiskiem dochodzą do 28 m w południowej części kamieniołomu, w sąsiedztwie remizy leśnej. Krajobraz o wysokich walorach estetyczno-widokowych, o bardzo malowniczych wnętrzach krajobrazowych. Ściany kamieniołomu stały się wyjątkowym tłem dla roślin w siedliskach naturalnych i wprowadzonych tu kolekcji, składających się z ponad czterdziestu tysięcy roślin i wraz z nimi tworzą harmonijny krajobraz tego miejsca. Punkt widokowy urządzony nad GEOsferą zapewnia możliwość dalekich obserwacji. Przez obszar przebiega zielony, turystyczny Szlak Dwudziestopięciolecia PTTK.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

GEOsfera, pozytywny przykład rekultywacji terenów kopalni odkrywkowej (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 2

GEOsfera - punkt widokowy na atrakcyjny obecnie zrekultywowany krajobraz (fot. Jerzy Nita)

ZDJĘCIE NR 3

GEOsfera - widoczne zagospodarowanie oraz wyniesiony urządzony punkt widokowy oraz otaczające kamieniołom zbiorowiska roślinne na Sódowej Górze (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 4

Urządzony punkt widokowy na GEOsferę (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 5

Widok na GEOsferę i urządzony punkt widokowy (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

